

SAMEN?

Anton C. Zijderveld

#Het vierde kabinet van Balkenende trad donderdag aan met een verfrissend elan. De ploeg heeft er zin in en straalt energie en enthousiasme uit. Aan CDA- en ChristenUnie-zijde gaat een aantal ervaren bestuurders aan het werk, aan PvdA-zijde zijn enkele verrassende en waarschijnlijk ook veel belovende nieuwelingen in de Haagse arena getreden. Als de oppositie doet wat ze heeft beloofd, namelijk het beleid van dit kabinet kritisch volgen op kwaliteit, zal het een zware dobber krijgen.

#Maar dan die vreselijke slogan: ‘Samen werken, samen leven’ – en ook een beetje ‘samen spelen’. Eerlijk gezegd word ik daar wat wee van. Niet alleen intuïtief-emotioneel, ook rationeel-politiek. Op de achtergrond klinken de geluiden van het communautarisme dat vooral door de Amerikaanse zendeling van deze ideologie, de socioloog Amitai Etzioni, in ons land is geïntroduceerd. In deze van ‘civic religion’ druipende ideologie staat het begrip ‘community’ centraal en wij vertalen dat al te vlotjes als ‘gemeenschap’. Er is nogal wat verschil tussen het Amerikaanse begrip ‘community’ en het Europese begrip gemeenschap, dat in ons land dicht aanschurkt tegen het Duitse ‘Gemeinschaft’. Als Amerikanen het over hun community hebben, bedoelen ze hun directe, maatschappelijke omgeving waarin ze als individuen en als gezinnen leven en werken. Het is niet wat wij onder ‘de maatschappij’ verstaan, maar de straat, de wijk, de buurt, de stad, hooguit de provincie (‘state’). Voor die ‘community’ moet je je als Amerikaan inzetten, om haar vooral voor de volgende generaties, de kinderen en kleinkinderen, leefbaar te houden. Dat gebeurt in een ‘civic spirit’, een geest van actief burgerschap. Service clubs als Rotary, Lions and Kiwanis zijn geen prestigieuze verenigingen, maar clubs die zich bij afwezigheid van een goed ontwikkelde verzorgingsstaat voor het welzijn van de eigen community inzetten. Wat in Rotterdam een tiental jaren geleden ‘sociale vernieuwing’ werd genoemd en in de Opzoomer-projecten werd uitgevoerd, komt nog het dichtste in de buurt van dit Amerikaanse communautarisme.

#Dan is er nog een dimensie: Amerikanen hebben het vaak over community in het meervoud – ‘communities’ die doorgaans etnisch van aard zijn: Latino, Italian, Afro, Irish, enz. Dan gaat het om dubbele identiteiten: ze zijn allemaal ‘American’ (staatsburgers, patriotistisch verbonden met de grondwet, de wetten en de vlag), maar met een etnisch accent. De ‘hyphenated Americans’, Amerikanen met een koppelteken: Afro-, Italian-, Latino-, Irish-Americans. Dat is dus integratie (niet assimilatie!) met een gedeeltelijk behoud van de etnisch identiteit van de voorouders.

#Zet daar nu ons begrip gemeenschap (‘Gemeinschaft’) tegenover. Daar gaat het om een collectiviteit die het individu ‘inpakt’, waar je als buitenstaander (immigrant) moeilijk deel van kunt uitmaken. Je moet er eigenlijk in geboren zijn. Het is het ‘wij’ tegenover het ‘zij’ en dan ligt het idee van ‘natie’ en ‘volk’ (‘van vreemde smetten vrij’) maar al te gemakkelijk op de loer. Het Europese begrip gemeenschap is historisch belast, is niet patriotistisch van aard maar nationalistisch. Politiek is het een besmet begrip, waar we ons ver van zouden moeten houden. Etzioni en zijn navolgers hebben zich hiervan teweinig rekenschap gegeven.

#Tot slot, het kabinet wil dat we samen gaan werken en leven en spelen. Zullen de niet geringe ego’s in dit kabinet straks ook in staat zijn samen te regeren? On verra....